

สิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย ของการเป็นผู้สูงอายุ Legal Rights of the Elderly

- รองศาสตราจารย์ ดร. กัลยา ตันศิริ
- อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- Kalaya Tansiri
- E-mail: tan_prasert@ru.ac.th

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเช่นเดียวกับหลายๆ ประเทศในโลก จากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และทางการแพทย์ ประกอบกับประเทศเป็นนิติรัฐ สิทธิต่างๆ ที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้ก็ต้องมีการบัญญัติเป็นกฎหมาย ขณะนี้แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองถึงสิทธิของผู้สูงอายุและมีกฎหมายลำดับรองบัญญัติไว้ ตั้งแต่ความหมายของผู้สูงอายุมีเงื่อนไขอย่างไร จึงจะได้สิทธิ มีสิทธิในเรื่องใดบ้าง และมีมาตรการใดบ้างที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และจิตใจ ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

คำสำคัญ: สิทธิประโยชน์ ผู้สูงอายุ

Abstract

Nowadays, Thailand is becoming an elderly society similarly to numerous countries around the world, which is a result of advances in science and medical science. As a state law, any rights for Thai citizens are to be legally guaranteed and protected by the law. At present, the elderly rights have been legislated according to the state policies in the Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2560. Secondary law which has also been legislated includes under which conditions elderly are eligible to the rights, what rights they are endowed and what measures to endorse their human dignity, safety in life and mind as well as not to be burdens to their families, communities and the country.

Keywords: Legal Rights, Elderly

1. ความเป็นมาและความสำคัญของผู้สูงอายุ

วิวัฒนาการทางด้านกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุตามแนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ในรูปแบบเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนชรา ในปี 2548 ผู้สูงอายุที่ยากจน พิการและด้อยโอกาสมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์จากรัฐ โดยผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คนละ 300 บาทต่อเดือน ในส่วนภูมิภาคที่มีคุณสมบัติต้องได้รับความช่วยเหลือจำนวน 527,083 คน ในกรุงเทพมหานครจะได้รับคนละ 500 บาทต่อเดือน ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าข่ายได้รับความช่วยเหลือจำนวน 1,447 คน จำนวนเงินรวมที่ได้จ่ายให้ความช่วยเหลือไปทั้งสิ้น 1,900 ล้านบาท¹

ในปี พ.ศ. 2546 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2547 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (มีการปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2560) ในการคุ้มครองผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้มีการติดตามการดำเนินของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้มีการดำเนินการออกประกาศกระทรวง และระเบียบ เพื่อรับรองสิทธิในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้

การคุ้มครองผู้สูงอายุในปัจจุบัน สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่ควรใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น²

แม้ตามนโยบายแห่งรัฐ บุคคลสัญชาติไทยย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนไทย แม้จะมีความแตกต่างกันในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรค หรือส่งเสริมให้บุคคลสัญชาติไทยสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม³ ดังนั้นการที่รัฐมีแนวนโยบายแห่งรัฐสภาให้สิทธิแก่บุคคลธรรมดาสัญชาติไทยซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การ

¹ กระทรวงมหาดไทย, 2548.

² มาตรา 25, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

³ มาตรา 27, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

ยังชีพที่จะได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติไว้⁴

2. ความหมายของผู้สูงอายุ

ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

ตาม Act of the Prevention of Elder Abuse ของญี่ปุ่น มาตรา 2 หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 65 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป หรือคนชรา

ตาม Act on Social Welfare for the Elderly ของญี่ปุ่น ไม่ได้กำหนดอายุไว้ แต่ให้เป็นหลักพื้นฐานไว้ว่า Article 2 “Elderly persons, as persons who have contributed to the development of society for many years and who have abundant Knowledge and experience, shall be respected as such, and healthy and comfortable lives that make living worthwhile shall be secured therefor.”

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมาย ชรา คือแก่ด้วยอายุ ชราภาพ คือความแก่ด้วยอายุ แก่ คืออายุมาก หรือคนแก่เกษียณอายุ คือครบกำหนดอายุรับราชการหรือสิ้นระยะเวลารับราชการหรือการทำงาน

ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้ให้คำนิยามผู้สูงอายุ

(Older Person) หมายความว่า ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

3. สิทธิของผู้สูงอายุที่จะได้รับจากรัฐ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้⁵

3.1 มีสิทธิได้รับการให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

กระทรวงสาธารณสุข ในเรื่องการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขได้จัดการในเรื่องนี้เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วในการใช้บริการ เช่น จัดให้มีช่องทางพิเศษในโรงพยาบาลของรัฐ มีคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชนบางแห่ง และยังมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการส่งเสริมสุขภาพ ทำเว็บไซต์ข้อมูลสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น

3.2 มีสิทธิในการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รับผิดชอบในเรื่องการพัฒนาด้านเองและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน⁶ การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรง

⁴ มาตรา 48, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

⁵ มาตรา 11, พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.

⁶ มาตรา 11(4), พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.

แก่ผู้สูงอายุในการบริการสาธารณะอื่นๆ⁷ การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำปรึกษาดำเนินการในการแก้ไขปัญหาครอบครัว⁸ การสนับสนุนจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม⁹ และการส่งเสริมการจัดการศพตามประเพณี¹⁰

3.3 มีสิทธิในการประกอบอาชีพ หรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

ในกรณีนี้รัฐบาลปัจจุบันก็มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้นในระยะสั้นและระยะยาวก็ได้ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่ในการดูแลให้คนจนที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หากมีความประสงค์ที่จะเพิ่มทักษะในแกตนเองเพื่อใช้ประโยชน์ ในปัจจุบันหรืออนาคตให้ไปสมัครว่าอยากจะมีทักษะด้านใดเพื่อจะได้เข้าไปฝึกอบรม เช่น งานแม่บ้านรูปแบบต่างๆ หรืองานช่างหลากหลายชนิดที่ทางจัดไว้เพื่อจะได้มีทักษะทำให้มีงานทำในปัจจุบัน และทำให้เป็นทักษะติดตัวไปตลอดชีวิต กระทรวงแรงงานให้การสนับสนุนผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพ หรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

3.4 มีสิทธิในการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ก็มีหน้าที่รับผิดชอบจัดให้บริการแก่

ผู้สูงอายุ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุในการจัดบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมกีฬา และนันทนาการ

3.5 มีสิทธิได้รับการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น

ในเรื่องนี้กระทรวงคมนาคม โดยการรถไฟแห่งประเทศไทยได้มีคำสั่งให้ลดค่าโดยสารยานพาหนะตามช่วงเวลาที่กำหนด (มิถุนายน – กันยายน) การบินไทยลดหย่อนค่าโดยสารแก่ผู้สูงอายุ 15 เปอร์เซ็นต์ และรถไฟฟาลดหย่อนค่าโดยสารให้ครึ่งราคา เป็นต้น

3.6 มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กระทรวงคมนาคมก็ได้ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุเกี่ยวกับค่าโดยสารยานพาหนะ คนจนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อใช้จ่ายเป็นค่ารถโดยสารประจำทาง โดยร่วมมือกับกระทรวงการคลัง

3.7 มีสิทธิได้รับการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

กระทรวงวัฒนธรรมก็ได้ทำหน้าที่ในเรื่องการจัดบริการให้แก่ผู้สูงอายุในการอำนวยความสะดวกด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุ และการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

⁷ มาตรา 11(5).

⁸ มาตรา 11(8) (9), พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.

⁹ มาตรา 11(10).

¹⁰ มาตรา 11(12), พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐ ยกเว้นค่าเข้าชม สถานที่ของรัฐโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ยกเว้นค่าเข้าชมอุทยานแห่งชาติทุกแห่ง

3.8 มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหน้าที่สำคัญในการทำหน้าทึ่นี้

3.9 มีสิทธิได้รับคำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาคบครัว

ขณะนี้มึหลายหน่วยงานเข้ามามืบทบาททำหน้าทึ่นี้ เช่น กระทรวงยุติธรรมมืบทบาทในการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวข้องในทางคดีสำหรับผู้สูงอายุ

3.10 มีสิทธิในที่พักออาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

กระทรวงหลักที่ทำหน้าทึ่นี้คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3.11 มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

กระทรวงมหาดไทยได้มีการออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุยากจน และด้อยโอกาสทั่วประเทศผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีเนื้อหาโดยตรงเกี่ยวข้องกับเรื่องการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมและมีการออกกฎกระทรวงกำหนดสิ่ง

อำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชราที่มีเนื้อหาเรื่องการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่

3.12 มีสิทธิได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ก็เป็หน่วยงานหลักในการสงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณีเมื่อผู้สูงอายุถึงแก่กรรม

3.13 ผู้สูงอายุอาจจะได้รับสิทธิอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด

4. การจ้างแรงงานผู้สูงอายุ

ปัจจุบันทั่วโลกแนวโน้มที่เกิดและกำลังจะเกิดขึ้นในบางประเทศที่คนกลับเข้ามาทำงานหลังเกษียณอายุงานออกไปแล้วมีมากขึ้นถ้ามีโอกาสรวมทั้งคนที่ยังทำงานอยู่เมื่อเลัยวัยเกษียณไปแล้วก็มีมากขึ้น เพราะปัจจุบันด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ทางกรแพทย์รวมทั้งศาสตร์อื่นๆ ทำให้คนมีสุขภาพแข็งแรงมากขึ้นและสมองก็ยังสามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพอยู่ รวมทั้งผู้สูงอายุบางส่วนมีประสบการณ์ในการทำงานประเภทที่ต้องใช้ทักษะ ระยะเวลาในการเรียนรู้งานจนเชี่ยวชาญ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาของปะเทศยุโรป หรือ OECD : Organization for Economic Co-operation and Development รายงานระบุการจ้างแรงงานผู้สูงอายุว่าสูงขึ้นเรื่อยๆ อัตราส่วนการจ้างงานผู้สูงอายุนระหว่าง 55 ถึง 64 ปี ในช่วงปี 2543-2559 เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 14 มาอยู่ที่ระดับร้อยละ 58.4 ใน

ปี 2559 ขณะเดียวกันการเพิ่มขึ้นของแรงงานอายุระหว่าง 24 – 54 ปี ปรับเพิ่มเพียงเล็กน้อยจากร้อยละ 76.8 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 58.4 ในปี 2559 อัตราส่วนของประเทศทั่วโลกที่มีอัตราการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ หรือคนทำงานที่มีอายุระหว่าง 65 – 69 ปี เพิ่มขึ้น โดยประเทศอินโดนีเซียครองลำดับหนึ่งของประเทศที่มีผู้สูงอายุอยู่ในตลาดแรงงานมากที่สุดถึงร้อยละ 50.6 ประเทศเกาหลีใต้ 45.0 ประเทศญี่ปุ่น 42.8 ประเทศนิวซีแลนด์ 42.8 ประเทศอิสราเอล 39.3 ประเทศจีน 36.0 ประเทศอินเดีย 35.8 ประเทศสหรัฐอเมริกา 31.0 ประเทศบราซิล 28.1 ประเทศออสเตรเลีย 25.9¹¹

5. การจ้างแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทย

แนวโน้มการเกิดใหม่ของเด็กไทยลดลงไปเรื่อยๆ ปัจจุบันมีเด็กเกิดใหม่น้อยกว่า 6.7 แสนคนต่อปี เมื่อเทียบกับ 35 ปีก่อน มีเด็กเกิดมากกว่า 1 ล้านคนต่อปี 2542 – 2543 มีเด็กเกิดประมาณ 8.5 แสนคน ขนาดของครอบครัวไทยโดยเฉลี่ยลดลง หญิงไทยเคยมีบุตรเฉลี่ย 6.1 คนในปี 2507 ปี 2558 ลดลงเหลือ 1.5 คน 2523 = 5.2 คน 2533 = 4.4 คน 2543 = 3.1 คน ตามข้อมูลของสำนักงานทะเบียนราษฎรล่าสุดในปี 2557 ขนาดของครอบครัวไทยเฉลี่ยอยู่ที่ 2.7 ซึ่งเฉลี่ยยังน้อยกว่าครอบครัวลิงคโพรที่มีสมาชิก 3.5 คน¹²

จากรายงานการคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย โดยสำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 และคาด

ว่าในปี พ.ศ. 2573 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศและสวัสดิการของผู้สูงอายุอย่างแน่นอนตามสภาวะต่าง ๆ ในปัจจุบันผู้สูงอายุจะหวังพึ่งพาจากครอบครัวและหรือเพียงจากสวัสดิการภาครัฐคงจะเป็นเรื่องไม่เพียงพอในการดำรงชีพในขณะนี้ผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันจึงควรต้องอยู่ในระบบการทำงานให้ยาวนานขึ้น เพื่อให้สามารถหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองหรือภาระผูกพัน ซึ่งตนยังมีหน้าที่อยู่ ประจวบกับปัจจุบันในหลายประเทศในโลกรวมทั้งในประเทศไทยมีจำนวนคนเกิดลดลงอย่างมากตามวิถีแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ทักษะเกี่ยวกับการแต่งงานและการมีบุตรถือว่าเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างมาก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนแรงงานขึ้นในสังคมโลกมนุษย์ในปัจจุบันหลายประเทศ

กระทรวงแรงงานได้ทำแผนกลยุทธ์ด้านการทำงานของผู้สูงอายุระยะที่ 1 (พ.ศ. 2559 – 2563) เป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 ที่จัดทำขึ้นภายใต้แนวคิดที่ว่าผู้สูงอายุไม่ใช่ผู้ด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคม แต่สามารถมีส่วนร่วมเป็นพลังพัฒนาสังคม จึงสมควรได้รับการส่งเสริมและเกื้อกูลจากครอบครัว ชุมชนและรัฐให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี ซึ่งต่างจากแนวคิดของแผนผู้สูงอายุฉบับแรกที่ว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ได้ทำประโยชน์ต่อสังคมและสมควรได้รับการตอบแทน

¹¹ แนวโน้ม, มติชน (สุดสัปดาห์) ฉบับประจำวัน 23 ก.พ. – มี.ค. 2561, ปีที่ 38, ฉบับ 1958, หน้า 108

¹² <https://prachatai.com/journal/2018/01/74918> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561)

โดยองค์ประกอบของแผนกลยุทธ์ด้านการ
ทำงานของผู้สูงอายุระยะที่ 1 (พ.ศ. 2559 – 2563)
ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์กระจาย
งานสู่บ้านหรือชุมชน รัฐจะส่งเสริมให้ภาคเอกชน
กระจายงานให้กับผู้สูงอายุ การนำภูมิปัญญา
ผู้สูงอายุไปใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกับ
สมาชิกวัยอื่นๆ 2) กลยุทธ์ขยายอายุเกษียณ
ราชการ เป็นการกำหนดนโยบายและการดำเนินงาน
ในการขยายอายุเกษียณภาครัฐในสายงานที่
ขาดแคลน 3) กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการจ้างงาน
ต่อเนื่องของภาคเอกชน โดยการสร้างแรงจูงใจเพื่อ
ลดค่าใช้จ่ายให้ภาคเอกชนต่ออายุการทำงานหรือ
ขยายระยะเวลาการทำงานให้กับลูกจ้างที่เป็นผู้สูง
อายุด้วยมาตรการประเภทต่างๆ เช่น ด้านระบบ
สวัสดิการสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ทำระบบ
ประกันสังคมให้ดีขึ้น 4) กลยุทธ์ส่งเสริมการการ
จ้างงานให้กับผู้สูงอายุในอาชีพที่เหมาะสมกับวัย
ประสบการณ์ทำงานและสมรรถภาพทางร่างกาย
5) กลยุทธ์การสร้างฐานข้อมูลตลาดแรงงานด้าน
ผู้สูงอายุทั้งในส่วนกลาง และระดับจังหวัดเพื่อ
เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างนายจ้างที่
ต้องการจ้างผู้สูงอายุ

ซึ่งกระทรวงแรงงานก็มีการกำหนดแนวทาง
การดำเนินงานในประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ
ส่งเสริมให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุและจ่ายค่าจ้าง
แบบ Part Time จัดทำคลังสมองผู้สูงอายุ เพื่อเป็น
ข้อมูลสำหรับภาคส่วนต่างๆจะได้นำไปใช้ประโยชน์
ในการพัฒนาทักษะฝีมือให้กับวัยแรงงานรุ่น
ต่อไป มีการจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่มีงานทำ

มีการปรับปรุง แก้ไขพัฒนากฎหมายในความรับผิดชอบ
ให้เอื้อต่อการทำงานของผู้สูงอายุ เช่น
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

6. มาตรการส่งเสริมให้เอกชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดูแลผู้สูง อายุ

กระทรวงการคลังได้ออกประกาศกระทรวง
กำหนดให้กองทุนผู้สูงอายุเป็นองค์การตามพระราช
กฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วย
การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

มีประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2548 ซึ่งมีสาระสำคัญใน
การกำหนดให้ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูง
อายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับ
การหักลดหย่อนภาษีคนละ 30,000 บาท สำหรับ
บิดามารดาที่มีอายุหกสิบปีขึ้นไป

ต้นปี 2560 รัฐบาลได้ออกกฎหมายสนับสนุน
ให้บริษัทที่จ้างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเข้า
ทำงาน¹³ และให้หน่วยงานเอกชนสามารถใช้สิทธิ
ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลถึง 100 เปอร์เซ็นต์
ของเงินที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างผู้สูงอายุ

มาตรการภาษีมาช่วยให้คนทำงานที่อายุ
เลย 65 ปี สามารถหักลดหย่อนภาษีได้ถึง 190,000
บาทต่อปี¹⁴ เพราะตระหนักดีว่าประเทศไทยกำลัง
เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หากผู้สูงอายุยังมีความ
สามารถและยินดีที่ทำงานให้มีรายได้ ไม่เป็นภาระ

¹³ <https://www.prachachat.net/breaking-news/news-106357> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2561)

¹⁴ <https://www.itax.in.th/pages> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2561)

แก่ผู้อื่นก็ย่อมจะต้องได้รับสิ่งดีๆ เป็นการตอบแทน

จากมาตรการต่างๆ ที่รัฐมีเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและหน่วยงานต่างๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ หลายองค์กรก็เริ่มออกมาประกาศรับสมัครผู้เกษียณอายุเข้าทำงาน เช่น บริษัทอิกเกีย สำนักงานในประเทศไทย โสมโปร เป็นต้น

7. สรุป

แม้จะมีกฎหมายคุ้มครองผู้สูงอายุในด้านเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ การบริการพิเศษทางสาธารณสุข สิทธิในการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสมและอื่นๆ แต่ตามกฎหมายช่วยเหลือคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ในความเป็นจริงคนต่างด้าวที่ได้รับสิทธิพำนักในประเทศไทยเป็นการถาวรเมื่ออยู่ในวัยสูงอายุก็ไม่มีสิทธิได้รับโอกาสเช่นผู้สูงอายุสัญชาติไทยจากรัฐ ซึ่งงบประมาณในการใช้ไปโครงการต่างๆ ก็ได้จากเงินภาษีซึ่งผู้สูงอายุที่ได้สิทธิพำนักในประเทศไทยก็มีหน้าที่ต้องเสียภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมมาเช่นเดียวกัน หากคำนึงถึงสิทธิของมนุษยชนเป็นสำคัญ ถ้าหากมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ครอบคลุมถึงบุคคลดังกล่าวด้วย ก็จะเป็นธรรมต่อตัวผู้สูงอายุและครอบครัวของผู้สูงอายุดังกล่าวด้วย

บรรณานุกรม

“แรงงานวัยเกษียณจะขยายอายุการทำงานมากขึ้น-เปิดสถิติการจ้างงานผู้สูงอายุทั่วโลก.” *ประชาชาติธุรกิจออนไลน์* (2561). <https://www.prachachat.net/breaking-news/news-106357>.

“กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลาและอัตราค่าจ้างประโยชน์ทดแทน

ในกรณีชราภาพ พ.ศ. 2550.” ใน *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 56 ก. 19 มีนาคม 2550*. https://www.sso.go.th/wpr/assets/upload/files_storage/sso_th/76c287efd37e768c90d0dc5e48f1abc1.pdf

“กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลาและอัตราค่าจ้างประโยชน์ทดแทน

ในกรณีชราภาพ พ.ศ. 2550.” ใน *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 56 ก. 19 มีนาคม 2550*. https://www.sso.go.th/wpr/assets/upload/files_storage/sso_th/76c287efd37e768c90d0dc5e48f1abc1.pdf

กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานปลัดกระทรวง

สาธารณสุข. *คู่มือการบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวง: การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตในช่วงวัยผู้สูงอายุ*. ม.ป.ป. <https://www.moe.go.th/moe/upload/news20/FileUpload/48442-2664.pdf>.

“ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดหลัก

เกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพและฝึกอาชีพอย่างเหมาะสม พ.ศ. 2546” ใน *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 106 ง. 27 กันยายน 2547*. https://www.m-society.go.th/article_attach/3266/3450.pdf

พงษ์พันธุ์ ชุ่มใจ. “สาระภาพ: วันเด็ก 2561 ในวันที่เด็กไทยน้อยลงแต่มีความท้าทายอยู่ข้างหน้า.” *ประชาไท* (1 มกราคม 2561). <https://prachatai.com/journal/2018/>

- 01/74918.
- “พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวล
รัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่
639) พ.ศ. 2560.” ใน *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม
134 ตอนที่ 26 ก. 2* มีนาคม 2560. [http://
www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_
upload/kormor/newlaw/dc639.pdf](http://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/kormor/newlaw/dc639.pdf)
- “พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560.”
ใน *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 131
ก. 27* ธันวาคม 2560. [http://www.senate.
go.th/bill/bk_data/339-6.pdf](http://www.senate.go.th/bill/bk_data/339-6.pdf)
- “พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.” ใน *ราชกิจ
จานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 130 ก. 31*
ธันวาคม 2546. [http://web.krisdika.go.th/
data/law/law2/%BC02/%BC02-20-9999-
update.pdf](http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%BC02/%BC02-20-9999-update.pdf)
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนากิจการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ. *การคาดประมาณ
ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583
= Population Projections for Thailand
2010-2040*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การพัฒนากิจการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, 2556.
- “สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. “รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.” ใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 27
ธันวาคม 2560. [http://click.senate.go.th/
wp-content/uploads/2017/06/%E0%B8
%A3%E0%B8%B1%E0%B8 %90%E0%B
8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%
B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%B9%E0%
B8%8D-2560.pdf](http://click.senate.go.th/wp-content/uploads/2017/06/%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%90%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%B9%E0%B8%8D-2560.pdf)
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, สำนักงานนโยบายการ
ออมและการลงทุน. “มาตรการรองรับสังคม
ผู้สูงอายุ.” *ข่าวกระทรวงการคลัง*, ฉ. 148
(2559). [https://www.mof.go.th/home/
Press_release/News2016/148.pdf](https://www.mof.go.th/home/Press_release/News2016/148.pdf)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. *การสำรวจประชากรผู้สูง
อายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ:
เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น, 2557.
- สิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ.”
(ม.ป.ป.). [https://www.itax.in.th/pages/
สิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ](https://www.itax.in.th/pages/สิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ).
- Fredvang, Marthe, and Simon Biggs. “The
Rights of Older Persons: Protection
and Gaps under Human Rights Law.”
In *Social Policy Working Paper no.16*.
Australia: The Centre for Public Policy
University of Melbourne, August 2012.